

УДК 343.211.4:343.28/.29.340.5

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2020.37.201509>

Т. О. Павлова, канд. юрид. наук, доцент
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Кафедра кримінального права, кримінального процесу та криміналістики
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: tpavlova@onu.edu.ua

А. С. Кривошликова, студентка магістратури
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Економіко-правовий факультет
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: akryvoshlykova@gmail.com

ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД

У статті досліджено міжнародно-правові акти щодо запобігання насильства в сім'ї, визначено пріоритетні напрями на шляху до захисту прав як жінок, так і дітей, з огляду на те, що кожний акт домашнього насильства завдає значну шкоду усім без винятків членам родини, всередині якої він відбувається. Вирішення вказаної проблеми на сучасному етапі першочергово здійснюється шляхом поступового вдосконалення національного законодавства та ратифікації міжнародних актів. Наголошується на тому, що Модельне законодавство ООН про домашнє насильство вперше передбачає такий механізм захисту від домашнього насильства як обмежувальні заходи, які у цьому документі мають назву «надзвичайний тимчасовий обмежувальний ордер» та «охоронний ордер». Досліджено іноземний досвід правового регулювання обмежувальних заходів, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство. Акцентовано увагу на тому, що європейські країни, у тому числі й Україна, передбачили у національному законодавстві інститут обмежувальних заходів. За результатами дослідження досвіду іноземних країн було виявлено, що розповсюдженням підходом у сфері запобігання домашньому насильству стало надання судам можливості поряд із призначенням покарання щодо «кривдників», застосовувати (або у якості альтернативи покаранню) – інші заходи кримінально-правового характеру.

Ключові слова: обмежувальні заходи, права жінок, права дітей, світовий досвід у сфері захисту прав жінок та дітей.

Постановка проблеми. Останні роки в Україні одним із головних напрямів розвитку як усього законодавства в цілому, так і кримінального законодавства зокрема, стало забезпечення охорони та захисту прав жінок та дітей як шляхом протидії дискримінації за ознакою статі, яка довгі роки мала місце у сфері сімейних відносин, так і шляхом протидії домашньому насильству – проблеми, яка досить чітко окреслилась перед світовою спільнотою як така, що потребує негайного вирішення.

Слід погодитися із О. О. Дудоровим, що «на початку ХХІ сторіччя Україна стала однією з перших країн Східної Європи, яка визнала домашнє насильство важливою суспільною проблемою, позбавивши кривдників можливості ховатись за ширмою невторчання у приватне життя» [1, с. 3].

Вирішення вказаної проблеми на сучасному етапі першочергово здійснюється шляхом поступового вдосконалення вітчизняного законодавства та ратифікації міжнародних актів.

При цьому необхідним є аналіз світового досвіду у сфері законодавчого визначення та практичного застосування обмежувальних заходів щодо осіб, які вчинили домашнє насильство, з метою вироблення власної системи ефективних заходів, направлених на запобігання домашнього насильства в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інститути кримінального права, направлені на захист прав батьків та дітей, останні роки привертають все більшої уваги з боку науковців. Обмежувальні заходи займають центральне місце у теоретичних доробках поставленої проблеми з огляду на новизну та специфіку даного інституту в Україні.

Дослідженню проблемних аспектів застосування обмежувальних заходів зокрема як у національному, так і у іноземному законодавстві присвячені праці таких вчених, як: А. О. Галай, В. О. Галай, О. О. Дудорова, Л. О. Головка, М. О. Качинської, В. В. Муранової, М. І. Хавронюка, О. В. Харитонової, В. С. Харламова, А. М. Яценка та інших.

Метою статті є дослідження вітчизняного та іноземного законодавства, а також вітчизняного досвіду застосування обмежувальних заходів щодо осіб, які вчинили домашнє насильство, висловлення законодавчих пропозицій щодо удосконалення системи обмежувальних заходів та запобігання домашнього насильства у сучасних українських реаліях.

Виклад основного матеріалу. Проблема насильства у сім'ї давно набула характеру загальносвітової, проте лише у XXI сторіччі суспільство змогло відкрито це визнати. Усталений стереотип щодо неприпустимості будь-якого втручання з боку держави та суспільства у сферу сімейних відносин призвів до того, що факти насильства одних членів родини відносно інших було «прийнято» замовчувати.

Е. Салісбурі, Г. Донавін та М. Л. Прайс дійшли висновку про «зародження домашнього насильства ще у часи середньовіччя, пов'язуючи цю традицію з, наприклад, існуючим у ті часи у чоловіків правом застосовувати фізичну силу щодо власних дружин з метою виховання. Єдиними противниками таких дій у ті часи виступали церкви та інколи місцеві громади» [2, с. 89].

Взагалі головною метою протидії домашньому насильству на сучасному етапі завжди виступає прагнення кожної держави захистити права як жінок, так і дітей, з огляду на те, що кожний акт домашнього насильства завдає значну шкоду усім без винятків членам родини, всередині якої він відбувається. Страждає як сам кривдник, так і потерпіла особа та інші родичи, якими часто є діти, які змушені спостерігати за такими протиправними діями, не маючи жодної можливості протидіяти цьому.

Проблема протидії домашньому насильству знайшла своє відображення у низці спеціалізованих міжнародних актів, ратифікованих та імplementованих у законодавство значної кількості країн і, зокрема, України. До таких актів належать наступні: Декларація про ліквідацію дискримінації стосовно жінок від 07.11.1967 р.; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок від 18.12.1979 р.; Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R 90 (2) про соціальні заходи щодо насильства у сім'ї 1990 р.; Модельне законодавство ООН про домашнє насильство від 02.02.1996 р.; Конвенція Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством стосовно жінок та домашнім насильством 11.05.2011 р. та низка інших.

Особливої уваги, на нашу думку, заслуговує Модельне законодавство ООН про домашнє насильство від 02.02.1996 р. [3]. Важливість цього документу зумовлена тим, що він вперше надав дефініцію домашнього насильства та наголосив на необхідності державам забезпечити на законодавчому рівні ефективні заходи, направлені на реагування на факт домашнього насильства, шляхом надання повноважень у цій сфері правоохоронним органам, а також через закріплення у законодавстві процедури подання заяв потерпілими особами та порядку реагування на такі заяви.

Необхідно зазначити, що саме Модельне законодавство ООН про домашнє насильство вперше передбачає такий механізм захисту від домашнього насильства як обмежувальні заходи, які у цьому документі мають назву «надзвичайний тимчасовий обмежувальний ордер» та «охоронний ордер».

Надзвичайний тимчасовий обмежувальний ордер видається «за заявою жертви насильства в сім'ї у випадку, коли потерпіла особа побоюється за свою безпеку, або відповідач ухиляється від участі у судових засіданнях по справі. Такий ордер видається на час

судового розгляду справи. Якщо вина відповідача в скоєнні насильства буде доведена, то за рішенням суду видається захисний ордер» [3].

Захисні ордера видаються з «метою захисту жертви насильства, родичів, соціальних працівників чи інших осіб, які надають потерпілій особі допомогу від подальшого насильства чи загрози насильства» [3]. Принципова різниця між двома ордерами полягає у тому, що якщо обмежувальний ордер видається тільки в відношенні потерпілого, то захисний ордер видається на досить широке коло осіб.

Крім цього, цікавим є положення пункту 8 Розділу В Модельного законодавства ООН про домашнє насильство, відповідно до якого тягар доведення того, що насильство в сім'ї не мало місця, покладається на відповідача.

Положення Модельного законодавства ООН про домашнє насильство були враховані при розробці нормативно-правової бази у сфері протидії домашньому насильству багатьма країнами. Центральна увага була направлена саме на правову регламентацію обмежувальних заходів, з огляду на те, що, по-перше, вони є найбільш дієвим засобом захисту особи, яка постраждала від домашнього насильства, а, по-друге, вони передбачають обмеження деяких прав кривдників.

В. В. Пивоваров вважає, що «до 2018 року значним недоліком системи протидії та запобігання домашньому насильству в Україні було недостатнє впровадження концепції насильства в сім'ї у кримінальне право України. Але для вирішення цієї проблеми були прийняті два ключові нормативно-правових акти у зазначеній сфері. Так, 07 січня 2018 р. набув чинності Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та 11 січня 2019 р. набув чинності Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу с цими явищами» [4].

В Україні правова регламентація обмежувальних заходів передбачена спеціальним розділом XIII-1 Загальної частини Кримінального кодексу України (далі – КК України), а також статтею 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Відповідно до ст. 91-1 КК України, «в інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням з підстав, передбачених цим Кодексом, від кримінальної відповідальності чи покарання, суд може застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, один або декілька обмежувальних заходів, відповідно до якого (яких) на засудженого можуть бути покладені такі обов'язки: 1) заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства; 2) обмеження спілкування з дитиною у разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності; 3) заборона наблизитися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин; 4) заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб; 5) направлення для проходження програми для кривдників або пробацийної програми» [5].

За своєю правовою природою обмежувальні заходи «є примусовими кримінально-правовими заходами, що мають додатковий характер і застосовуються судом у разі вчинення повнолітньою особою злочину, пов'язаного з домашнім насильством. Щодо їх місця у системі заходів кримінально-правового впливу, виходячи із загального змісту ст. 91-1 КК України, вказані заходи відносяться до інших заходів кримінально-правового характеру щодо фізичних осіб та мають на меті обмежити потерпілу від насильства особу від насильницьких дій кривдника та запобігти у майбутньому будь-яким формам насильства щодо неї» [6, с. 92].

Схожі інститути кримінального права на сьогоднішній день містяться у законодавстві багатьох європейських країн. З огляду на це, корисним як з теоретичної, так і з практичної сторони є дослідження досвіду іноземних країн з метою пошуку власних механізмів, які направлені на протидію домашньому насильству у частині застосування обмежувальних заходів.

Цікавим є досвід Португалії щодо застосування обмежувальних заходів. Якщо в Україні відповідно до ст. 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» обмежувальний припис щодо кривдника видається строком від 1 до 6 місяців [7], то «в Португалії строк дії деяких обмежувальних заходів може становити до 2 років. Зокрема, це першочергово стосується заборони кривднику контактувати із потерпілою особою та виселення кривдника з місця його проживання з потерпілою особою. Крім цього, з 2006 року з метою посилення контролю за кривдниками, які були виселені з місця спільного проживання із постраждалою особою, на них може бути одягнений електронний браслет» [8, с. 49].

У Швеції законодавець пішов іншим шляхом. Не було прийнято жодного нормативно-правового акту, який був би присвячений саме протидії домашньому насильству, проте «прокурори (в Швеції саме на них покладені відповідні повноваження у цій сфері) дуже часто використовують у цій сфері положення Акту про заборонний ордер 1988 року. Такий заборонний ордер забороняє чоловікам мати контакти чи наближатись до жінок, які звернулись за отриманням такого ордеру, якщо було доведено існування ризику переслідування, утисків чи інших протиправних дій. Покаранням за порушення захисного ордеру є штраф або однорічне ув'язнення» [8, с. 50]. У 2011 році у кримінальному законодавстві Швеції з'явилися декілька різновидів обмежувальних приписів, одним із яких можна накласти обмеження на спільне проживання із потерпілою жінкою, проте зазначений інститут безпосередньо домашнього насильства не стосується, а направлений на захист постраждалих від чоловіків жінок.

Загальні положення щодо обмежувальних заходів у Британії є дуже схожими на українські. У цій країні вказані заходи мають назву «non-molestation order», а їх нормативне регулювання передбачено у законі про сімейне право (*Family Law Act*) від 1996 року. «Такий документ видається за рішенням суду та обмежує кривдника у праві проживати у спільному з потерпілою особою будинку» [9, с. 36]. Про факт вчинення домашнього насильства може повідомити третя особа, яка автоматично отримує право звернутись за таким обмежувальним ордером для суду з метою забезпечення особистої безпеки. Крім цього, особливість застосування обмежувального ордеру у Британії полягає також у тому, що «цей документ набуває характеру преюдиції та може бути використаний у якості доказу у інших судових процесах, наприклад, при вирішенні питання щодо опіки над дітьми при розлученні» [9, с. 36].

У Королівстві Іспанія правова регламентація обмежувальних заходів є дуже схожою до української, проте практичне застосування зазначених заходів має свою специфіку. «Системний аналіз приписів Кримінального кодексу Королівства Іспанія дозволяє стверджувати, що, на відміну від приписів ст. 91-1 КК України, обмежувальні заходи щодо особи, яка вчинила домашнє насильство, можуть бути застосовані не лише у випадку звільнення від покарання або його відбування, але й у разі виключення кримінальної відповідальності з визначених Кримінальним кодексом Королівства Іспанія підставами, а саме: 1) вчинення злочину особою, яка має психічне відхилення або порушення, що не дозволяє усвідомлювати протиправність скоєного особою діяння або керувати своїми діями; 2) у випадку, якщо під час вчинення злочину особа перебувала під впливом синдрому абстиненції через залежність від наркотичних засобів, психотропних та інших речовин, що перешкоджало розумінню нею протиправності діяння або керуванню своїми діями; 3) за наявності з народження або з дитинства психічних порушень, що супроводжуються нездатністю усвідомлювати дійсність та деякі інші» [9, с. 41].

В Австрії інститут обмежувальних заходів передбачений у деяких положеннях Правоохоронного кодексу та детально регламентований нормами Акту про захист від

насильства в сім'ї 2004 року. Цим нормативно-правовим актом передбачені обмежувальні заходи, які є дуже схожими до тих, що містить українське законодавство. Особливість застосування зазначених заходів полягає у тому, що «особі, яка вчинила домашнє насильство, забороняється відвідувати місце спільного проживання із потерпілою особою навіть за згоди потерпілої особи. Порушення цієї норми є підставою для адміністративної відповідальності як кривдника, так і потерпілої особи» [10, с. 113].

Незважаючи на те, що «з метою впровадження комплексної політики Стамбульська конвенція вимагає від держави регулярно збирати відповідні статистичні дані про випадки всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції» [1, с. 10] та у тому числі статистичні дані щодо вжитих заходів реагування з боку держави, на жаль, жодна з досліджених країн не опублікувала офіційну статистику щодо ефективності застосування обмежувальних заходів, щодо осіб, які вчинили домашнє насильство. В Україні така статистика також відсутня.

Станом на 12.04. 2020 р. у Єдиному державному реєстрі судових рішень кількість вироків, винесених за ст. 126-1 КК України, становить 433, з яких із застосуванням ст. 91-1 КК України було винесено лише 16 вироків. З них за п. 1 ч. 1 ст. 91-1 КК України – було винесено 3 вирок, за п. 2 ч. 1 ст. 91-1 – 0 вироків, за п. 3 ч. 1 ст. 91-1 – 1 вирок, за п. 4 ч. 1 ст. 91-1 – 1 вирок, за п. 5 ч. 1 ст. 91-1 – 13 вироків.

Проведений нами аналіз судових вироків у частині застосування обмежувальних заходів, свідчить про те, що суди майже їх не застосовують. Поза нормативним врегулюванням залишилися питання щодо, наприклад, місця перебування кривдника, до якого застосовується передбачений п. 1 ч. 1 ст. 91-1 КК України обмежувальний захід, що тако ж ускладнює застосування даного інституту.

Застосування до особи, яка вчинила домашнє насильство, передбачених у п. 2-4 ч. 1 ст. 91-1 КК України заходів чи проходження кривдником передбаченої п. 5 ч. 1 ст. 91-1 КК України програми також не є «панацеєю» та не гарантує того, що така особа не буде вчинювати домашнє насильство знов, після закінчення строку, протягом якого зазначені заходи були застосовані.

Ефективна протидія домашньому насильству, на нашу думку, можлива першочергово шляхом постійної виховної роботи як на загальнодержавному рівні, так і на рівні кожної окремої сім'ї. Незастосування насильства повинно стати чимось на кшталт психологічної установки кожної людини. На виховання такого підходу знадобиться не одне десятиріччя, а тому на сучасному етапі з боку держави можливим є запровадження саме дієвих механізмів протидії домашньому насильству та усунення недоліків, які виникають під час практичного застосування зазначених обмежувальних заходів.

Висновки і пропозиції. Узагальнюючи все сказане, ми дійшли висновку, що у законодавстві багатьох європейських країн обмежувальні заходи знайшли свою законодавчу регламентацію та є досить схожими до українських. Не лише вітчизняний законодавець пішов шляхом надання судам можливості поряд із призначенням покарання (у деяких країнах замість нього) щодо осіб, які вчиняють домашнє насильство, застосовувати альтернативні покаранню – інші заходи кримінально-правового характеру.

З метою запобігання вчинення домашнього насильства пропонуємо розширити коло осіб, які мають право звернутись до суду із заявою про видачу обмежувального припису, що передбачено ч. 1 ст. 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Доцільним було б надання можливості звертатись із такою заявою і третім особам, які не є членами родини, опікунами чи представниками органу опіки, оскільки потерпіла особа іноді просто боїться повідомляти про факт насильства щодо неї. Це дозволить збільшити рівень суспільного реагування на випадки домашнього насильства та звернути увагу держави в особі уповноважених органів на значно більшу кількість випадків таких протиправних дій. З метою запобігання можливих зловживань з боку третіх осіб доцільним є закріплення у законі переліку доказів, які їм необхідно надати щоб засвідчити факт насильницьких дій щодо потерпілої особи.

Вважаємо за необхідне розширити у ст. 91-1 КК України правові підстави застосування обмежувальних заходів щодо осіб, які вчинили домашнє насильство, та не визнаються суб'єктом злочину, або визнаються суб'єктом злочину, але до них, поряд із покаранням можуть застосовуватися примусові заходи медичного характеру, примусове лікування або примусові заходи виховного характеру тощо.

Наприклад, законодавець пішов таким шляхом, розширивши правові підстави застосування спеціальної конфіскації. – ч. 2 ст. 96-1 КК України. Це дозволить запобігти вчиненню домашнього насильства у якості як загальної, так і спеціальної превенції та буде стримувати від подальшого вчинення актів домашнього насильства.

Список використаної літератури

1. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України). К.: Ваіте, 2019. 288 с.
2. Salisbury E., Donavin G., Price M. L. Domestic Violence in Medieval Texts. E. Salisbury, Gainesville: University Press of Florida; 2002. 189 p.
3. Модельне законодавство ООН про домашнє насильство: рекомендації Комісії з прав людини від 2 лютого 1996 року. URL: http://web.archive.org/web/20030608204359/http://www.owl.ru/win/books/nasilie/pril_vi.htm.
4. Пивоваров В. В., Ілліна А. В. Кримінологічний аналіз законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 1. С. 280-284.
5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 року №2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25. Ст. 131.
6. Павлова Т. О. Правова природа обмежувальних заходів з чинним Кримінальним кодексом України. Правова держава. 2019. № 34. С. 89-94.
7. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 року №2229-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 5. С. 32. Ст. 35.
8. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України. Запорожцев А. В., Лабуць А. В., Забрда Д. Г., Басиста І. В. та інші. Київ, 2012. 246 с.
9. Ященко А. М. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство: порівняльний аналіз кримінального законодавства України й окремих європейських країн. Вісник кримінологічної асоціації України. 2018. № 2(19). С. 35-45.
10. Легенька М. М. Зарубіжний досвід протидії насильству в сім'ї та можливості його використання в Україні. Право і безпека. 2017. № 4 (67). С. 111-116.

References

1. Dudorov, O. O., & Khavroniuk, M. I. (2019) Vidpovidalnist za domashnie nasytstvo i nasytstvo za oznakoioi stati (naukovo-praktychnyi komentar novel Kryminalnoho kodeksu Ukrainy). Kyiv: Vaite [in Ukrainian].
2. Salisbury, E., Donavin, G., & Price, M.L. (2002) Domestic Violence in Medieval Texts. Gainesville: University Press of Florida.
3. Modelne zakonodavstvo OON pro domashnie nasytstvo: rekomendatsii Komissii z prav liudyny (1996). URL.: http://web.archive.org/web/20030608204359/http://www.owl.ru/win/books/nasilie/pril_vi.htm [in Ukrainian].
4. Pyvovarov, V. V., & Illi, A.V. (2018) Kryminolohichniy analiz zakonodavstva pro zapobihannia ta protydiuu domashnomu nasytstvu. Porivnialno-analytychne pravo (1), 280-288 [in Ukrainian].
5. Criminal Code Ukraine. (2001, April 05). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. Kyiv: Parlam. vyd-vo [in Ukrainian].
6. Pavlova, T. O. (2019) Pravova pryroda obmezhuvalnykh zakhodiv z chynnym Kryminalnym kodeksom Ukrainy. Pravova derzhava, 34 [in Ukrainian].
7. Law of Ukraine on preventing and countering domestic violence No 2229-VIII. (2017, December 7). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 5, 35. Kyiv: Parlam. vyd-vo [in Ukrainian].
8. Zaporozhtsev, A. V., Labun, A. V., Zabroda, D. H., & Basysta, I. V. (2012) Nasytstvo v simi ta diialnist orhaniv vnutrishnikh sprav shchodo yoho podolannia: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia kursantiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv MVS Ukrainy. Kyiv [in Ukrainian].
9. Yashchenko, A. M. (2018) Obmezhuvalni zakhody, shcho zastosoivuiutsia do osib, yaki vchynly domashnie nasytstvo: porivnialnyi analiz kryminalnoho zakonodavstva Ukrainy u okremykh yevropeyskykh krain. Visnyk kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy, 2(19) [in Ukrainian].
10. Lehenka, M. M. (2017) Zarubizhnyi dosvid protydiu nasytstvu v simi ta mozhlyvosti yoho vykorystannia v Ukraini. Pravo i bezpeka, 4(67) [in Ukrainian].

Стаття надійшла 15.04.2020 р.

Т. А. Павлова, канд. юрид. наук, доцент
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
Кафедра уголовного права, уголовного процесса и криминалистики
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина
e-mail: tpavlova@onu.edu.ua

А. С. Кривошлыкова, студентка магистратуры
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
Экономико-правовой факультет
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина
e-mail: akryvoshlykova@gmail.com

ОГРАНИЧИТЕЛЬНЫЕ МЕРЫ, КОТОРЫЕ ПРИМЕНЯЮТСЯ К ЛИЦАМ, СОВЕРШИВШИМ ДОМАШНЕЕ НАСИЛИЕ: ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ

Резюме

В статье проанализировано международное законодательство в сфере предупреждения насилия в семье, а также зарубежный опыт правового регулирования ограничительных мер, применяемых к лицам, совершившим домашнее насилие. Сделан вывод о том, что предупреждению домашнего насилия посвящен ряд международно-правовых актов, среди которых центральное место занимает Модельное законодательство ООН о домашнем насилии от 02.02.1996 г., на основании которого европейские страны, в том числе Украина, ввели в национальное законодательство институт ограничительных мер.

По результатам исследования опыта зарубежных стран было установлено, что распространенным подходом в сфере противодействия домашнему насилию стало предоставление судам возможности наряду с назначением наказания «обидчикам» (в некоторых странах вместо наказания) применять иные меры уголовно-правового характера.

Предлагается, с целью предупреждения совершения домашнего насилия, расширить круг лиц, которые могут обратиться в суд с заявлением о выдаче ограничительного предписания, предусмотренного в ч. 1 ст. 26 Закона Украины «О предупреждении и противодействии домашнему насилию». В ст. 91-1 УК Украины предлагается расширить правовые основания применения ограничительных мер в отношении лиц, которые совершили домашнее насилие и не признаются субъектом преступления, или же признаются субъектом преступления, но к ним, наряду с наказанием могут применяться принудительные меры медицинского характера, принудительное лечение или принудительные меры воспитательного характера и т. п.

Ключевые слова: ограничительные меры, права женщин, права детей, мировой опыт в сфере защиты прав женщин и детей.

T. O. Pavlova, Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor
Odesa I. I. Mechnikov National University
the Department of Criminal Law, Criminal Procedure and Criminalistics
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: tpavlova@onu.edu.ua

A. S. Kryvoshlykova, Student of Magistracy
Odesa I. I. Mechnikov National University
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: akryvoshlykova@gmail.com

RESTRICTIVE MEASURES THAT APPLY TO PERPETRATORS OF DOMESTIC VIOLENCE: DOMESTIC AND FOREIGN EXPERIENCE

Summary

The article analyzes international legislation in the field of prevention of domestic violence, as well as foreign experience in the legal regulation of restrictive measures applied to persons who have committed domestic violence. It is concluded that a number of international legal acts are devoted to the prevention of domestic violence, among which the UN Model legislation on domestic violence from 02.02.1996 takes a Central place, on the basis of which European countries, including Ukraine, introduced the Institute of restrictive measures into national legislation.

According to the results of the study of the experience of foreign countries, it was found that a common approach in the field of countering domestic violence was to allow the courts to apply other criminal measures in addition to punishing «offenders» (in some countries, instead of punishing them).

In order to prevent the commission of domestic violence, it is proposed to expand the range of persons who can apply to the court for the issuance of a restrictive order provided for in part 1 of article 26 of the Law of Ukraine «On the prevention and counteraction of domestic violence». In art. 91-1 of the Criminal Code of Ukraine proposes to expand the legal grounds for applying restrictive measures against persons who have committed domestic violence and are not recognized as the subject of a crime, or are recognized as the subject of a crime, but they may be subject to compulsory medical measures, compulsory treatment or compulsory educational measures, etc.

Keywords: restrictive measures, parents` rights, children`s rights, world experience in the protection of children`s rights.